

Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic

Uvod

Države članice Sveta Evrope in druge države podpisnice te konvencije so se, glede na to, da je cilj Sveta Evrope doseči večjo enotnost med njenimi članicami;

ob upoštevanju Konvencije Združenih narodov o otrokovih pravicah in zlasti 4. člena, ki zahteva, da države pogodbenice sprejmejo vse ustrezne zakonodajne, upravne in druge ukrepe za uresničevanje pravic, priznanih v omenjeni konvenciji;

glede na vsebino Priporočila 1121 (1990) Parlamentarne skupščine o otrokovih pravicah;

v prepričanju, da je treba spodbujati otrokove pravice in njihove koristi, in jim zato omogočiti uresničevanje njihovih pravic, zlasti v postopkih glede družinskega prava, ki jih zadevajo;

ob zavedanju, da je treba otrokom zagotoviti ustrezne informacije, da bi lahko spodbujali take pravice in koristi, in da je treba ustrezno upoštevati njihovo mnenje;

ob zavedanju, da je vloga staršev pomembna pri varstvu in spodbujanju otrokovih pravic in koristi ter glede na to, da morajo države sodelovati pri takšnem varstvu in spodbujanju, kadar je to potrebno;

glede na to, da je pri sporu zaželeno, da se družine skušajo sporazumeti, preden zadevo predajo pravosodnim organom;

dogovorile o naslednjem:

I. poglavje

Področje uporabe in cilj konvencije ter opredelitev pojmov

1. člen - Področje uporabe in cilj konvencije

1. Ta konvencija se uporablja za otroke, mlajše od 18 let.
2. Cilj te konvencije je v korist otrok spodbujati njihove pravice, jim priznati procesne pravice in jim omogočiti uresničevanje teh pravic tako, da so otroci sami ali prek drugih oseb ali organov obveščeni in jim je dovoljeno, da lahko sodelujejo v postopkih pred pravosodnimi organi, ki jih zadevajo.
3. Za namene te konvencije so postopki pred pravosodnimi organi, ki zadevajo otroke, postopki glede družinskega prava, zlasti tisti, ki se nanašajo na uresničevanje starševske odgovornosti, kot so vzgoja in varstvo ter osebni stiki z otrokom.

4. Vsaka država ob podpisu ali deponiranju listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu v izjavi naslovljeni na generalnega sekretarja Sveta Evrope, določi vsaj tri vrste zadev družinskega prava, ki se obravnavajo pred pravosodnimi organi, in za katere se uporablja ta konvencija.

5. Vsaka pogodbenica lahko nadalje z izjavo določi dodatne vrste zadev družinskega prava, za katere se uporablja ta konvencija, ali zagotovi informacije o uporabi 5. člena, drugega odstavka 9. člena, drugega odstavka 10. člena in 11. člena.

6. Ta konvencija ne preprečuje pogodbenicam uporabe pravil, ugodnejših za spodbujanje in uresničevanje otrokovih pravic.

2. člen - Opredelitev pojmov

V tej konvenciji:

- a) izraz "pravosodni organi" pomeni sodišče ali upravni organ z enakovrednimi pooblastili;
- b) izraz "nosilci starševske odgovornosti" pomeni starše in druge osebe ali organe, ki so upravičeni delno ali v celoti uresničevati starševsko odgovornost;
- c) izraz "zastopnik" pomeni osebo, kot je odvetnik, ali organ, imenovan, da otroka zastopa pred pravosodnimi organi;
- d) izraz "ustrezne informacije" pomeni informacije, ki so primerne glede na otrokovo starost in stopnjo razumevanja ter se zagotovijo, da lahko otrok v celoti uresničuje svoje pravice, razen če bi bilo zagotavljanje takih informacij v nasprotju z otrokovo blaginjo.

II. poglavje

Procesni ukrepi za spodbujanje uresničevanja otrokovih pravic

A. Procesne pravice otroka

3. člen - Pravica do obveščeniosti in do izražanja lastnega mnenja v postopkih

Otroku z zadostno stopnjo razumevanja po notranjem pravu se v postopkih pred pravosodnimi organi, ki ga zadevajo, priznavajo te pravice in jih je upravičen zahtevati:

- a) da dobi vse ustrezne informacije;
- b) da se z njim posvetujejo in da izrazi svoje mnenje;
- c) da je obveščen o možnih posledicah upoštevanja tega mnenja in o možnih posledicah kakršne koli odločitve.

4. člen - Pravica zaprositi za imenovanje posebnega zastopnika

1. Ob upoštevanju 9. člena ima otrok pravico osebno ali prek drugih oseb ali organov zaprositi za posebnega zastopnika v postopkih pred pravosodnimi organi, ki ga zadevajo, kadar notranje pravo nosilec starševske odgovornosti preprečuje zastopati otroka zaradi nasprotja interesov.

2. Države lahko svobodno omejijo pravico iz prvega odstavka na otroke z zadostno stopnjo razumevanja po notranjem pravu.

5. člen - Druge možne procesne pravice

Pogodbence proučijo možnost, da otrokom priznajo dodatne procesne pravice v zvezi s postopki pred pravosodnimi organi, ki jih zadevajo, predvsem:

- a) pravico zaprositi za pomoč ustrezno osebo, po lastni izbiri, da jim pomagajo izraziti njihovo mnenje;
- b) pravico, da sami ali prek drugih oseb ali organov zaprosijo za imenovanje posebnega zastopnika, v ustreznih primerih odvetnika;
- c) pravico do imenovanja svojega zastopnika;
- d) pravico do uresničevanja nekaterih ali vseh pravic strank v takšnih postopkih.

B. Vloga pravosodnih organov

6. člen - Postopek sprejemanja odločitev

V postopkih, ki zadevajo otroka, pravosodni organi pred sprejemom odločitve:

- a) proučijo, ali imajo na voljo dovolj informacij, da sprejmejo odločitev v korist otroka, in po potrebi pridobijo dodatne informacije, zlasti od nosilcev starševske odgovornosti;
- b) kadar se za otroka po notranjem pravu šteje, da ima zadostno stopnjo razumevanja:

zagotovijo, da je otrok dobil vse ustrezne informacije; se sami ali prek drugih oseb ali organov posvetujejo z otrokom osebno v ustreznih primerih, če je treba zasebno, na način, ki ustreza njegovi stopnji razumevanja, razen če to ne bi bilo očitno v nasprotju z njegovimi koristmi; omogočijo otroku, da izrazi svoje mnenje;

- c) ustrezno upoštevajo izraženo otrokovo mnenje.

7. člen - Dolžnost hitrega ukrepanja

V postopkih, ki zadevajo otroka, pravosodni organi ukrepajo hitro, da se izognejo nepotrebnim zamudam. Na voljo so jim postopki, ki zagotavljajo hitro izvrševanje njihovih odločitev. V nujnih primerih so pravosodni organi pooblaščen, da sprejmejo takoj izvršljive odločitve, kadar je to primerno.

8. člen - Ukrepanje na lastni predlog

V postopkih, ki zadevajo otroka, so pravosodni organi pooblaščen, da sprejmejo takoj izvršljive odločitve, kadar je to primerno. V postopkih, ki zadevajo otroka, so pravosodni organi pooblaščen, da sprejmejo takoj izvršljive odločitve, kadar je to primerno.

9. člen - Imenovanje zastopnika

1. V postopkih, ki zadevajo otroka, kadar notranje pravo nosilec starševske odgovornosti preprečuje zastopati otroka zaradi nasprotja interesov med njimi in otrokom, so pravosodni organi pooblašteni, da za otroka v takih postopkih imenujejo posebnega zastopnika.

2. Pogodbenice proučijo možnost, da bi v postopkih, ki zadevajo otroka, pravosodni organi imeli pooblastilo imenovati posebnega zastopnika, v ustreznih primerih odvetnika, ki bi zastopal otroka.

C. Vloga zastopnikov

10. člen

1. V postopkih pred pravosodnimi organi, ki zadevajo otroka, razen če to ne bi bilo očitno v nasprotju z otrokovimi koristmi, zastopnik:

a) zagotovi otroku vse ustrezne informacije, če se zanj po notranjem pravu šteje, da ima zadostno stopnjo razumevanja;

b) zagotovi otroku, če se zanj po notranjem pravu šteje, da ima zadostno stopnjo razumevanja pojasnilo o možnih posledicah upoštevanja njegovega mnenja in možnih posledicah ukrepanja zastopnika;

c) ugotovi otrokovo mnenje in ga predstavi pravosodnim organom.

2. Pogodbenice proučijo možnost razširitve določb prvega odstavka na nosilce starševske odgovornosti.

D. Razširitev nekaterih določb

11. člen

Pogodbenice proučijo možnost razširitve določb 3., 4. in 9. člena na postopke, ki zadevajo otroke, pred drugimi organi in na zadeve glede otrok, ki niso predmet postopkov.

E. Nacionalni organi

12. člen

1. Pogodbenice prek organov, ki med drugim opravljajo naloge iz drugega odstavka, podpirajo spodbujanje in uresničevanje otrokovih pravic.

2. Naloge so:

a) oblikovanje predlogov za krepitev prava o uresničevanju otrokovih pravic;

b) oblikovanje mnenj o predlogih zakonodaje o uresničevanju otrokovih pravic;

c) zagotavljanje splošnih informacij o uresničevanju otrokovih pravic medijem, javnosti, osebam in organom, ki se ukvarjajo z vprašanji glede otrok;

d) ugotavljanje mnenj otrok in zagotavljanje ustreznih informacij otrokom.

F. Druge zadeve

13. člen - Mediacija ali drugi postopki za reševanje sporov

Da bi preprečile ali rešile spore ali se izognile postopkom pred pravosodnimi organi, ki zadevajo otroke, pogodbenice spodbujajo mediacijo ali druge postopke za reševanje sporov ter uporabo takih postopkov za doseganje dogovora v ustreznih primerih, kot jih določijo pogodbenice.

14. člen - Pravna pomoč in svetovanje

Kadar notranje pravo predvideva pravno pomoč ali svetovanje za zastopanje otrok v postopkih pred pravosodnimi organi, ki jih zadevajo, se take določbe uporabljajo v zvezi z zadevami iz 4. in 9. člena.

15. člen - Razmerje do drugih mednarodnih listin

Ta konvencija ne omejuje uporabe nobene druge mednarodne listine, ki obravnava posebna vprašanja, ki izhajajo iz varstva otrok in družin, ter katere pogodbenica je ali bo postala pogodbenica te konvencije.

III. poglavje

Stalni odbor

16. člen - Ustanovitev in naloge stalnega odbora

1. Za namene te konvencije se ustanovi stalni odbor.
2. Stalni odbor obravnava probleme v zvezi s to konvencijo. Predvsem lahko:
 - a) obravnava pomembna vprašanja v zvezi z razlago ali izvajanjem te konvencije. Sklepi stalnega odbora glede izvajanja konvencije lahko imajo obliko priporočila; priporočila se sprejemajo s tričetrtinsko večino oddanih glasov;
 - b) predlaga spremembe konvencije in prouči spremembe, predlagane v skladu z 20. členom;
 - c) svetuje in pomaga nacionalnim organom, ki opravljajo naloge po drugem odstavku 12. člena,

ter spodbuja mednarodno sodelovanje med njimi.

17. člen - Sestava

1. Vsako pogodbenico lahko v stalnem odboru zastopa en predstavnik ali več. Vsaka pogodbenica ima en glas.
2. Vsako državo iz 21. člena, ki ni pogodbenica te konvencije, lahko v stalnem odboru zastopa en opazovalec.

Enako velja za vse druge države in za Evropsko skupnost, potem ko so bile v skladu z določbami 22. člena povabljene, da pristopijo h konvenciji.

3. Razen če ni pogodbenica najmanj en mesec pred sejo obvestila generalnega sekretarja o svojem ugovoru, lahko stalni odbor povabi na vse svoje seje ali na eno sejo ali na del ene seje kot opazovalce:

vsako državo, ki ni omenjena v drugem odstavku zgoraj;
Odbor Združenih narodov za otrokove pravice;
Evropsko skupnost;
vsak mednarodni vladni organ;
vsak mednarodni nevladni organ z eno ali več nalogami, omenjenimi v drugem odstavku 12. člena;
vsak nacionalni vladni ali nevladni organ z eno ali več nalogami, omenjenimi v drugem odstavku 12. člena.

4. Stalni odbor lahko izmenjuje informacije z ustreznimi organizacijami, ki se ukvarjajo z uresničevanjem otrokovih pravic.

18. člen - Seje

1. Ob izteku tretjega leta po dnevu začetka veljavnosti te konvencije in na svojo pobudo generalni sekretar Sveta Evrope kadar koli po tem datumu skliče sejo stalnega odbora.

2. Stalni odbor lahko sprejema odločitve samo, če je prisotna najmanj polovica pogodbenic.

3. Ob upoštevanju 16. in 20. člena se odločitve stalnega odbora sprejemajo z večino glasov prisotnih članov.

4. Ob upoštevanju določb te konvencije stalni odbor sestavi svoj poslovnik in poslovnike vseh delovnih skupin, ki jih lahko ustanovi za izvajanje vseh ustreznih nalog po tej konvenciji.

19. člen - Poročila stalnega odbora

Po vsaki seji stalni odbor pošlje pogodbenicam in Odboru ministrov Sveta Evrope poročilo o svojih razpravah in vseh sprejetih odločitvah.

IV. poglavje

20. člen - Spremembe konvencije

1. Vsaka sprememba členov te konvencije, ki jo predlaga pogodbenica ali stalni odbor, se sporoči generalnemu sekretarju Sveta Evrope, ki jo najmanj dva meseca pred naslednjo sejo stalnega odbora pošlje državam članicam Sveta Evrope, vsem podpisnicam, vsem pogodbenicam, vsem državam, ki so v skladu z določbami 21. člena povabljene, da podpišejo to konvencijo, in vsem državam ali Evropski skupnosti, ki so v skladu z določbami 22. člena povabljene, da pristopijo k njej.

2. Vsako spremembo, predlagano v skladu z določbami prejšnjega odstavka, prouči stalni odbor, ki predloži besedilo, sprejeto s tričetrtinsko večino oddanih glasov, v odobritev Odboru ministrov. Po tej odobritvi se to besedilo pošlje v sprejetje pogodbenicam.

3. Vsaka sprememba začne veljati prvi dan meseca po izteku enega meseca od dneva, ko so vse pogodbenice obvestile generalnega sekretarja o njenem sprejetju.

V. poglavje

Končne določbe

21. člen - Podpis, ratifikacija in začetek veljavnosti

1. Ta konvencija je na voljo za podpis državam članicam Sveta Evrope in državam nečlanicam, ki so sodelovale pri njeni pripravi.
2. Ta konvencija se ratificira, sprejme ali odobri. Listine o ratifikaciji, sprejetju ali odobritvi se deponirajo pri generalnem sekretarju Sveta Evrope.
3. Ta konvencija začne veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva, ko so tri države, od tega najmanj dve državi članici Sveta Evrope, privolile, da jih v skladu z določbami prejšnjega odstavka zavezuje ta konvencija.
4. Za vsako podpisnico, ki kasneje privoli, da jo zavezuje ta konvencija, ta začne veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva deponiranja njene listine o ratifikaciji, sprejetju ali odobritvi.

22. člen - Države nečlanice in Evropska skupnost

1. Po začetku veljavnosti te konvencije lahko Odbor ministrov Sveta Evrope na lastno pobudo ali na predlog stalnega odbora in po posvetovanju s pogodbenicami povabi katero koli državo nečlanico Sveta Evrope, ki ni sodelovala pri pripravi konvencije, ter tudi Evropsko skupnost k pristopu k tej konvenciji na podlagi večinskega sklepa, kot je predvideno v pododstavku d) 20. člena Statuta Sveta Evrope, in na podlagi soglasja predstavnikov držav pogodbenic, ki imajo pravico sodelovati v Odboru ministrov.
2. Za vsako državo, ki pristopi k tej konvenciji, ali za Evropsko skupnost začne konvencija veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva deponiranja listine o pristopu pri generalnem sekretarju Sveta Evrope.

23. člen - Ozemlje uporabe

1. Vsaka država lahko ob podpisu ali ob deponiranju svoje listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu določi ozemlje ali ozemlja, za katera se uporablja ta konvencija.
2. Vsaka pogodbenica lahko kadar koli kasneje z izjavo, naslovljeno na generalnega sekretarja Sveta Evrope, razširi uporabo te konvencije na katero koli drugo v izjavi določeno ozemlje, za mednarodne odnose katerega je pristojna in v imenu katerega je pooblaščen, da sprejema obveznosti. Za tako ozemlje začne konvencija veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva, ko je generalni sekretar prejel to izjavo.
3. Vsaka izjava iz prejšnjih dveh odstavkov se lahko v zvezi z vsakim v tej izjavi določenim ozemljem umakne z uradnim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja. Umik začne veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva, ko je generalni sekretar prejel to uradno obvestilo.

24. člen - Pridržki

Pridržki glede konvencije niso dovoljeni.

25. člen - Odpoved

1. Vsaka pogodbenica lahko kadar koli odpove to konvencijo z uradnim obvestilom, naslovljenim na generalnega sekretarja Sveta Evrope.
2. Taka odpoved začne veljati prvi dan meseca po izteku treh mesecev od dneva, ko je generalni sekretar prejel uradno obvestilo.

26. člen - Uradna obvestila

Generalni sekretar Sveta Evrope uradno obvesti države članice Sveta, vse podpisnice, vse pogodbenice in druge države ali Evropsko skupnost, ki so bile povabljene, da pristopijo k tej konvenciji, o:

- a) vsakem podpisu;
- b) deponiranju vsake listine o ratifikaciji, sprejetju, odobritvi ali pristopu;
- c) vsakemu dnevu začetka veljavnosti te konvencije v skladu z 21. ali 22. členom;
- d) vsaki spremembi, sprejeti v skladu z 20. členom, in o dnevu začetka veljavnosti take spremembe;
- e) vsaki izjavi, dani po določbah 1. in 23. člena;
- f) vsaki odpovedi, dani na podlagi določb 25. člena;
- g) vsakem drugem dejanju, uradnem obvestilu ali sporočilu v zvezi s to konvencijo.

Da bi to potrdili, so podpisani, ki so bili za to pravilno pooblaščen, podpisali to konvencijo.

Evropska konvencija o uresničevanju otrokovih pravic je bila objavljena v Uradnem listu RS, mednarodne pogodbe (MP), št. 26/99 z dne 22.10.1999, str. 1109-1117.